

Taşkesenli
Mehmed
Sırrı Efendi

tüsü ve ablasının kocası olan Mehmed Sıddık Efendi'den mantık ve Farsça okuyup icâzet aldı. Ardından babasının halifesi ve dayısı İbrâhim Efendi'ye intisap ederek ondan hilâfet aldı. Şapka devrimi yüzünden Erzurum'da hapis yattıktan sonra tahliye edilip Erzurum dışında ikamete mecbur tutulunca merkeze bağlı Toparlık köyünde ikamet etti. Tekke ve zâviyelerin kapatıldığı, medreselerin kaldırıldığı çok zor şartlar altında Pasinler ve çevre köylerinde talebe okutmayı sürdürdü. Büyük oğlu Abdurrahman Efendi, diğer oğlu ve *Kur'ân-ı Kerim'in Ahkâm Tefsiri* ile (Muhammed Ali es-Sâbûnî) *Reddül-muhtâr*'ın (İbn Âbidîn) mütercimi Mazhar Taşkesenlioğlu, Iğdasorlu Hacı Kâmil, amcazadesi Molla Said yetiştirdiği talebelerden birkaçıdır. Uzun süre Erzurum'da merkez vâizliği görevinde bulunan Sırrı Efendi 7 Temmuz 1954 tarihinde vefat etti.

İbrâhim Efendi. 1855'te Bingöl'ün Karlıova ilçesi Hacılar köyünde doğdu. Şeyh Ahmed Efendi'nin amcası Molla Muhyiddin Efendi'nin oğludur. Çeşitli medreselerde okumakla beraber tahsilini Ahmed Efendi'nin yanında tamamladı ve ona intisap etti. 1914'te talebeleriyle birlikte Kafkas cephesinde savaştı. Bu savaşta aldığı yara sebebiyle topal kaldı ve Topal Şeyh diye anıldı. I. Dünya Savaşı'nın ardından Erzurum ve yöresi Ruslar tarafından işgal edilince Anadolu içlerine göç etmeyip Erzurum'da kaldı, talebe okuttu, irşadla meşgul oldu ve halkı işgalcilere karşı savaşa teşvik etti. Şapka giymediği gerekçesiyle 1925'te tutuklanarak çıkarıldığı Hınıs Mahkemesi'nce Harput (Elazığ) İstiklâl Mahkemesi'ne sevk edildi ve bu mahkemece İzmir'de mecburi ikamete tâbi tutuldu. İzmir'de büyük ilgi görmesi ve etrafında bir cemaatin oluşması üzerine Manisa'nın Demirci ilçesine sürgün edildi. Kısa bir süre sonra 3 Kasım 1926'da burada vefat etti. 1954'te türbesinin bulunduğu yerden yol geçince naaşı Erzurum'a götürülüp

Taşkesen köyünde toprağa verildi. Yeğeni ve şeyhinin oğlu Mehmed Sırrı, amcasının oğlu Şehâbeddin ve Erzurumlu Hacı Hasan efendilere hilâfet veren İbrâhim Efendi'nin talebeleri arasında yeğeni Mehmed Mâsum, Tekmanlı Molla Fehim, Gönüklü Ahmed, Taşkesenli Molla Ârif ve Molla Halil, Malazgirtli Mehmed Emin efendiler bulunmaktadır.

Şehâbeddin Efendi. 1898'de Erzurum'da doğdu. Şeyh Ahmed Efendi'nin torunu ve Ziyâeddin Efendi'nin büyük oğludur. İlk tahsilini babasından gördükten sonra Tortum müftüsü Mehmed Sıddık Efendi'nin yanında Arapça ve Farsça, kelâm, mantık, hadis ve tefsir okuyarak icâzet aldı. Pasinler'in Ketvan ve Kurnuç köylerinde imamlık yaptı, çevre köylerde ilim ve irşad faaliyetini sürdürdü. Rus ve Ermeni işgali sırasında bir yandan talebe okuttu, bir yandan da Pasinler'in köylerini gezerek halkı Ermeniler'e karşı savaşa teşvik etti. Şehâbeddin Efendi 11 Ocak 1956'da Erzurum'da öldü. Talebeleri arasında Horasan müftüsü diye meşhur olan küçük kardeşi Mehmed Sıddık Efendi, yine Horasan yöresinde tanınan amcazadesi Yüzören köyü imamı Mehmed Efendi sayılabilir.

Mehmed Sıddık Efendi. 11 Aralık 1914'te Erzurum'da doğdu. Şeyh Ahmed Efendi'nin torunu ve Ziyâeddin Efendi'nin oğludur. Doğumundan sekiz gün sonra babası ölünce ağabeyi Şehâbeddin Efendi tarafından yetiştirildi; onun yanında Arapça ve Farsça, fıkıh, kelâm, hadis, tefsir ve mantık okuyup icâzet aldı. Medrese tahsilini sürdürürken Erzurum'da ilk ve ortaokula devam etti. 1952'de Erzurum'un Tekman ilçesine müftü tayin edildi. 1954-1960 yıllarında Horasan'da müftülük yaptıktan sonra Erzurum merkez vâizliğine getirildi. Horasan müftüsü diye tanındı. 1960 ihtilâlinde tutuklanarak Sivas'a gönderildiyse de altı ay sonra serbest bırakıldı ve Erzurum'da görevine devam etti. Bu arada Bitlis Nurşin'e gidip Şeyh Abdurrahman et-Tâgî'nin torunlarından Tâhâ Efendi'ye intisap etti ve kendisinden hilâfet aldı. Erzurum'da vâizlik yaparken bir yandan da müridlerinin eğitimiyle ilgilendi, evinin alt katını medrese haline getirdi, yüzlerce talebe okuttu. Bunların arasında yeğeni Zeki Hoca, Tortum'un eski müftüsü Hâfız Yahya Hoca, Erzurum'un fâhrî vâiz ve müderrislerinden Eşref Hoca, Pasinler'in Kevank köyünden Hâfız Suayib Hoca bulunmaktadır. 13 Şubat 1985'te Erzurum'da vefat etti. Mehmed Sıddık Efendi'nin *Münâcât* isimli bir divanı vardır. Aile

adına Erzurum'da Taşkesenli Kültür Eğitim ve Dayanışma Vakfı kurulmuştur.

BİBLİYOGRAFYA :

M. Sıtkı Aras, *Erzurum'un Manevî Mimarları*, İstanbul 1996, s. 13, 162, 164; a.mlf., *Bir Şehrin Ruhü: Erzurum*, İstanbul 1999, s. 98; Hasan Ali Kasır, *Erzurum Şiirleri Antolojisi*, Erzurum 1997, s. 54-57; Ahmet Tevhit Ulusoy, *Erzurum Üstüne*, Erzurum 1997, s. 93-98; Fuat Taşkesenligil, *Silsile-i Aliye'nin Taşkesenli Halkası*, Erzurum 2002; "Taşkesenli Ahmed Efendi", *Evliyâlar Ansiklopedisi*, İstanbul 1993, XI, 444-445; "Taşkesenli İbrâhim Efendi", a.e., XII, 3-4; <http://taskesenlivakfi.tr.cx/>; <http://taskesenli.blogspot.com/> (maddenin yazımında aileden alınan bilgiler ve ailenin elinde bulunan belgelerden faydalanılmıştır).

İBRAHİM TAŞKESENİGİL

TAŞKIN PAŞA KÜLLİYESİ

Nevşehir Ürgüp
Taşkınpaşa (Damsa-Damse) köyünde
XIV. yüzyılda yaptırılan külliye.

Cami, kümbet, türbe ve medreseden oluşan külliyyede caminin ve medresenin kitâbeleri bulunmadığı için inşa tarihleri belli değildir. Ancak kümbetteki 743 (1342-43) tarihiyle türbedeki lahitlerde yer alan 751 ve 756 (1350 ve 1355) tarihleri külliye'nin XIV. yüzyıl ortalarında yaptırıldığını göstermektedir. Cami, yazlık mescid, kümbet ve açık türbe bir avlu duvarı içinde yer almaktadır. Camiye kuzeybatı duvarından bitişik olan eyvan şeklindeki mescid, ortada ayaklara oturan iki sivri kemerli açıklığa sahip olup tonozlarla örtülmüştür. Güney cephesinde beş kenarlı bir mihrap nişi bulunmaktadır. Eyvanın kuzeydoğu köşesindeki merdivenlerle baldaken tarzındaki köşk minareye ulaşılmaktadır. Kesme taştan inşa edilen cami kareye yakın dikdörtgen planlıdır. Harimde sivri kemerlerle bağlanan altı sütun mihraba dik üç nef meydana getirmektedir. Sütun başlıklarının biri dışında hepsi devşirme malzemedir. Nefler kuzey-güney yönünde sivri kemerli tonozlarla örtülmüş olup mihrap önünde bir kubbe yer almaktadır. Camide günümüzdeki mihrap sade ve beş kenarlı bir niştir. Yapının orijinal ahşap mihrabı ve minberi Ankara Etnografya Müzesi'nde saklanmaktadır. Ceviz ağacından kakma tekniğinde yapılan mihrap bugüne ulaşan tek ahşap örnek olması dolayısıyla önemlidir. 3.50 m. yüksekliğinde ve 2 m. genişliğindeki mihrap enli ceviz levhaların yatay ve dikey yönlerde birleştirilmesiyle meydana getirilmiştir. Mihrabın dikdörtgen çerçevesini içinde âyetlerin bulunduğu kademeli iki yazı kuşağı dolaşmaktadır. Beş kenarlı mihrap nişi mukar-

TAŞKIN PAŞA KÜLLİYESİ

Taşkın Paşa Medresesi'nin taçkapısı

naslı kavsarayla nihayetlenmektedir. Kitâbe kuşağıyla sınırlanan mihrap nişinin iç yüzeyi palmet, rûmî ve kıvrık dallardan oluşan bir kompozisyonla bezelidir. Nişi çevreleyen sivri kemer üç sıradan meydana gelmekte, palmet, rûmî ve kıvrık dallı kompozisyonlara sahip iki sıranın ardından yine yazı kuşağı ve ince bir silmeyle kemer sonlanmaktadır. Kemerin oturduğu sütunçeler ve sütun başlıkları da bitkisel süslemelidir. Kemerin köşeliklerinde "Allah" ve "Muhammed" yazılı iki kabara yer almaktadır. Köşeliklerin yüzeyleri ince bitkisel süslemeyle bezenmiştir. Mihrap açıklığının üzerinde iki yazı kuşağı arasındaki dikdörtgen bölüm geometrik yıldız geçmeli kompozisyonuyla dikkat çekmektedir. Yapının minberi künde-kârî tekniğinde yapılmıştır. Minberin kapısı üç dilimli kemerli olup kemerin iki yanında iki kabara, üst kısmında geometrik desenli ve ajurlu bir bölüm vardır. Aynalıklarında sekizgen, baklava ve yıldız şeklinde parçalar kullanılarak geometrik bir düzenleme elde edilmiştir. Korkuluklarında bir yazı kuşağıyla nihayetlenen geometrik yıldız geçme desenli ve ajurlu panolar mevcuttur. Caminin taçkapısı mukarnaslı silme ve geometrik düzenlemeli kademeli bordürlerle çevrelenmiş, yuvarlak kemerli kapı açıklığı ve üzerindeki pencere niş içinde yer almıştır. Kapı kimeri üzerine oyma motifler işlenmiştir. Nişi çevreleyen sivri kemer geometrik süslemeli-düz birkaç sıra silmeden oluşmakta ve köşeliklerinde kabalar bulun-

maktadır. Kemerin iki yanında görülen geometrik süslemeli sütunçeler rûmî süslemeli başlıklara sahiptir. Pencere olarak değerlendirilen açıklığın kitâbe yeri olup olmadığı hususunda kesin bir sonuca varılamamıştır. Pencerenin altında yer alan yazı kuşağı ise geç döneme aittir. Güney ve doğu cephelerinde ikişer pencere açıklığı bulunan yapının çörttenleri aslan ve boğa başları biçiminde işlenmiştir.

Caminin doğusunda yer alan kümbetin bânisi bilinmemekte, ancak Taşkın Paşa olabileceği ileri sürülmektedir. Kesme taştan iki katlı olarak inşa edilen kümbet içten sekizgen kasnakla geçilmiş kubbeli, dıştan piramidal külâhlıdır. Bir sandukanın görüldüğü cenazelik katı doğal taşın kare planda oyulmasıyla meydana getirilmiştir. Kare planlı yapının köşeleri iri pahlarla sekizgene dönüştürülmüştür. Doğru, güney ve batı cephelerinde pencereler, kuzey cephesinde ise taçkapı bulunmaktadır. Taçkapıda geometrik süslemeli iki bordürün oluşturduğu dikdörtgen çerçeve sivri kemerli kapı nişini çevrelemektedir. Kemerin köşeliklerinde ajurlu kabalar yer almaktadır. Basık kemerli kapının lentosu üzerinde yine geometrik süsleme kullanılmıştır.

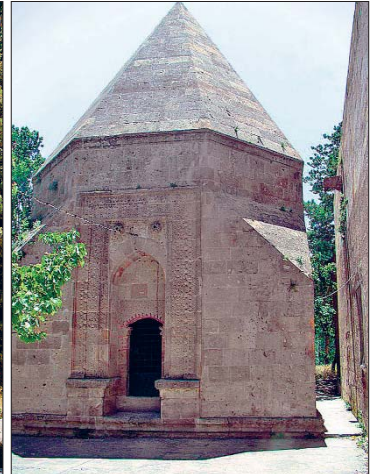
Hızır Bey Türbesi caminin kuzeydoğusundadır. Türbenin kitâbesi olmamakla birlikte içinde yer alan sandukalardaki tarihlere dayanılarak 1350-1355 yıllarında yapıldığı söylenmektedir. Oturtmalık üzerinde bulunan altıgen planlı yapı altı ayağın sivri kemerlerle birbirine bağlanmasıyla inşa edilmiş açık bir türbedir. Önünde beş basamaklı merdivenin yer aldığı güney cephesindeki kemer diğerlerinden farklı şekilde zencerek motifli sütunçeler, mukarnaslı bingiler ve ajurlu kabara motifleriyle vurgulanmıştır. Yapı, içten üç sıra mukarnaslı taşla önce on ikigene dön-

dürülmüş bir kasnak üzerinde kubbeli, dıştan ise piramidal külâhlıdır. Yapının günümüzdeki bu üst örtüsü onarımlarda yapılmıştır. Türbenin içinde üç mermer sanduka mevcuttur. İki sıra mukarnaslı kaideler üstünde yanlarında geometrik yıldız geçmeler, üzerlerinde yazı kuşaklarının görüldüğü sandukaların Emir Hızır Bey, oğlu İlyas Bey ve torunu Hasan Bey'e ait olduğu kabul edilmektedir.

Eğimli bir arazi üzerinde yer alan medrese kare planlıdır. Batı cephesinde dışa taşkın ve yüksek bir taçkapısı bulunmaktadır. Kesme taş ve moloz taşla inşa edilen yapının dikdörtgen planlı ve sivri kemerli tonozlu giriş eyvanının sağında dikdörtgen planlı ve sivri kemer tonoz örtülü mescidin, bezemesi yarım kalmış mihrabındaki süslemeleri dikkat çekicidir. Dikdörtgen çerçeveyi oluşturan iki bordürde rûmî ve palmet süslemeleri görülmektedir. Sivri kemerli mihrap açıklığında iç içe iki mukarnaslı niş ve kemerin köşeliklerinde rûmî-palmet süslemeli kabalarla ortasında bir rozet bulunmaktadır. Giriş eyvanının solunda merdivenler ve yine tonozlu dikdörtgen planlı bir oda vardır. Girişten bir kapıyla ulaşılan kare planlı orta mekânın üst örtüsü günümüze ulaşmamıştır. Bu mekânın etrafında hafif dışa taşkın biçimde düzenlenmiş bir ana eyvan, bunun karşısında daha küçük bir eyvan ve ikisi giriş mekânlarına sahip olmak üzere dört adet dikdörtgen planlı ve sivri kemerli tonozlu oda yer almaktadır. Yapı zaman içinde yıkılarak harap duruma geldiği için mimarisi ve işlevi konusunda çeşitli görüşler öne sürülmüştür. Yapının medrese, tekke ya da saray (Taşkın Paşa'nın sarayı) şeklinde kullanıldığına dair görüşler vardır. Ayrıca yapının iki katlı olduğu tahmin edilmektedir. Medresenin bugüne ulaşan en süslemeli bölümü taçkapısıdır. İki dış kenarda rûmî-palmet süs-

Taşkın Paşa Camii'nin doğusundaki kümbetle Hızır Bey'in açık türbesi

Taşkın Paşa
Camii'nin
minaresi

lemeli başlıklara sahip sütunçelerle sınırlandırılan taçkapının geometrik düzenlemeli ve rûmî-palmet süslemeli üç bordürü dikdörtgen çerçeveyi meydana getirmektedir. İki yanda bitkisel süslemeli başlıkları olan ikişer sütunçenin kullanıldığı kapı nişi yine kademeli sivri kemerle çevrelenmektedir. Sivri kemer üzerinde kaydırılmış yarım daire formlarında oluşan düzenleme görülmektedir. Üzeri geçme motifli bezenmiş basık kemerli kapı açıklığı niş içinde bulunmaktadır. Kemerin köşeliklerinde kabaralar ve bitkisel süsleme, üzerinde rölief şeklinde oldukça taşkın bir bitkisel süsleme ve ışınsal bir düzenlemeye yer verilmiştir. Sivri kemerin üzerindeki bölüm de tamamen bitkisel süslemeyle kaplı olup bunun üzerindeki hafif dışa taşkın dikdörtgen bölümde bir pencere açıklığı vardır. Pencerenin yanlarındaki alanlar da bitkisel süslemeyle bezenmiştir ve üst iki köşesinde birer kabara mevcuttur. Günümüzde restore edilmiş olan yapı halk kütüphanesi olarak kullanılmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

E. Diez v.dğr., *Karaman Devri Sanatı*, İstanbul 1950, s. 184-190; Orhan Cezmi Tuncer, *Anadolu Kümbetleri: Beylikler ve Osmanlı Dönemi*, Ankara 1991, III, 129-135; Selçuk Mülayim, "Nevşehir'de Türk Dönemi", *Nevşehir*, Ankara 1996, s. 124-143; *Nevşehir İl Yıllığı*, Ankara 1998, s. 182-184; Osman Nuri Dülgerler, *Karamanoğulları Dönemi Mimarisi*, Ankara 2006, s. 70-73, 119-121, 144-147; Zeki Oral, "Anadolu'da San'at Değeri Olan Ahşap Mınberler, Kitabeleri ve Tarihçeleri", *VD*, V (1962), s. 23-79; Aptullah Kuran, "Karamanlı Medreseleri", *a.e.*, VIII (1969), s. 209-223; Gönül Öney, "Anadolu'da Selçuklu ve Beylikler Devri Ahşap Teknikleri", *STY*, III (1970), s. 135-149; Ömür Bakırer, "Ürgüp'ün Damsa Köyü'ndeki Taşkın Paşa Camii'nin Ahşap Mihra-bı", *TTK Belleten*, XXXV/137-140, Ankara 1971, s. 367-382; İsmail Çiftçioğlu, "Ürgüp'ün Taşkın-paşa (Damsa) Köyü'nde Karamanlı Devri Eserleri", *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, III/2, Afyon 2001, s. 17-22.

AYŞE DENKALBANT

TAŞKÖPRİZÂDE AHMED EFENDİ

(ö. 968/1561)

eş-Şekā'ıku'n-nu'mâniyye
ve *Miftâhu's-sa'ade*
adlı eserleriyle tanınan
Osmanlı âlimi.

eş-Şekā'ıku'n-nu'mâniyye'de verdiği bilgiye göre 14 Rebülevvel 901 (2 Aralık 1495) tarihinde Bursa'da doğdu. Babası Taşköprizâde nisbesiyle anılan Muslihuddin Mustafa Efendi'dir. İlk çocukluk yıllarını Bursa'da geçirdi; daha sonra Ankara'da Akmedrese müderrisi olan babasının yanına gitti, burada Kur'an'ı ezberledi. Babasının Üsküp'e tayin edilmesi dolayısıyla Bursa'ya döndü. Ardından babası onu ve kardeşi Nizâmeddin Mehmed'i İstanbul'a "Yetim" lakabıyla tanınan Alâeddin Efendi'nin yanına götürdü. Medresede sarf-nahiv okuduktan sonra, Bursa Molla Hüsrev Medresesi'nde müderrislik yapan amcası Kıvâdüddin Kâsım Efendi'nin yanında kardeşiyle birlikte tahsiline devam etti, fakat kardeşi burada vefat etti. Ahmed Efendi, babasının Amasya Hüseyiniye Medresesi'ne tayin edilmesi üzerine Amasya'ya giderek onun yanında öğrenimini sürdürdü. Dayısının yanı sıra Şeyh-zâde Muhyiddin Mehmed Kocevî, Mahmûd b. Kadızâde-i Rûmî, Muhammed et-Tûnisî gibi âlimlerden ders aldı ve tahsilini tamamladı.

Taşköprizâde 931'de (1525), Dimetoka'daki Oruç Paşa Medresesi'nde müderrisliğe başladı; ertesi yıl İstanbul'da Hacı Hasan Medresesi'ne nakledildi. Babasının İstanbul'da vefat etmesinin (935/1529) ardından önce Üsküp Alaca İshak Bey (936/1530), daha sonra İstanbul Kalenderhâne (942/1536) medreselerine müderris tayin edildi. Müderrislikte giderek yükseldi ve Koca Mustafa Paşa, Sahn-ı Semân, Edirne Üç Şerefeli, Edirne Sultan Bayezid (951/1544) gibi önemli medreselerde müderrislik yaptı. 952'de (1545) Bursa kadılığıyla görevlendirildi: İki yıl sonra tekrar Sahn-ı Semân Medresesi'nde müderrislik yaptı ve 958'de (1551) İstanbul kadısı oldu. Ancak yakalandığı bir hastalık neticesinde görme duyusunu kaybedince görevinden ayrılmak zorunda kaldı. 30 Receb 968 (16 Nisan 1561) tarihinde İstanbul'da vefat etti; cenaze namazı Fâtih Camii'nde kılındıktan sonra Fâtih'te Âşık Paşa Camii'nin hazîresinde bulunan Seyyid Velâyet Türbesi yakınında defnedildi.

Kelâm, fıkıh, tefsir, ahlâk, mantık, biyografi, Arap dili ve edebiyatı, ilimler tarihi,

tıp gibi değişik alanlarda çeşitli kitaplar yanında otuza yakın risâle telif eden Taşköprizâde Ahmed Efendi eserlerini Arapça yazmış ve büyük ölçüde şerh ve hâşiye geleneğini sürdürmüştür. Dinî ilimlerde Fahreddin er-Râzî, Seyfeddin el-Âmidî, Seyyid Şerîf el-Cürcânî gibi Eş'ariyye'ye mensup âlimlerin görüşleri etrafında tartışmalar yapmış, ancak Mâtürîdiyye mezhebine bağlı kalmıştır. Kelâm ilmine ve tarihine dair bilgi verirken Mâtürîdi'yi Sün-nî kelâm mektebinin kurucusu diye göstermesi dikkat çekicidir (*Miftâhu's-sa'ade*, II, 151-152). Bir din âlimi olmakla birlikte ilimler tarihi ve biyografi alanındaki eserleriyle de ünlüdür. Özellikle İslâm ilimleri tarihi niteliğindeki *Miftâhu's-sa'ade* ile Osmanlı dönemi âlimlerini tanıttığı *eş-Şekā'ıku'n-nu'mâniyye* son derece önemli çalışmalardır. Taşköprizâde tasavvufa da ilgi duymuş ve Halvetiyye tarikatına intisap etmiştir. Böylece felsefe, kelâm ve tasavvufu birleştiren eklektik bir âlim tipini temsil etmiştir. Aynı zamanda sülûs, neshih ve ta'lik yazılarında mâhir bir hattat olup buradan kazandığı parayı öğrencilerinin geçimine harcamıştır (Hısım Ali Çelebi, II, 101).

Eserleri. Taşköprizâde Ahmed Efendi'nin eserlerinden bazıları şunlardır: **1. Miftâhu's-sa'ade*** ve *mişbâhu's-siyâde fî mevzû'âtı'l-ulûm*. İlimler tarihi ve tasnifiyle ilgili biyobibliyografik ve ansiklopedik bir eserdir (I-II, Haydarâbâd 1328-1329; III, 1356; I-III, Beyrut 1405/1985). Kitabın ilmî neşrini Kâmil Kâmil Bekrî ve Abdülvehhâb Ebû'n-Nûr gerçekleştirmiş (I-III, Kahire 1968) ve eser müellifin oğlu Kemâleddin Mehmed Efendi tarafından *Mevzûâtü'l-ulûm* adıyla Türkçe'ye tercüme edilmiştir (I-II, İstanbul 1313). **2. eş-Şekā'ıku'n-nu'mâniyye*** fî *'ulemâ'i'd-devleti'l-'Osmâniyye*. Ahmet Suphi Furat, Mevdî Mehmed'in ilâvelerini dipnotlarda göstererek eseri yayımlamıştır (İstanbul 1985). **3. Nevâdirü'l-aḥbâr fî menâkıbi'l-aḥyâr**. Hz. Peygamber, sahâbe ve tâbiîn ile din, hukuk, kelâm, tıp, astronomi âlimleri ve filozofların menkıbelerine dairdir (Beyazıt Devlet Ktp., Veliyyüddin Efendi, nr. 2458). **4. el-Me'âlim fî 'ilmi'l-ke-lâm**. Kâdî Beyzâvî'nin *Ṭavâli'u'l-envâr*'indeki sisteme göre yazılmıştır (Beyazıt Devlet Ktp., Veliyyüddin Efendi, nr. 2149). Genellikle Fahreddin er-Râzî, Seyfeddin el-Âmidî, Seyyid Şerîf el-Cürcânî gibi Eş'ariyye âlimlerinin eserlerinden yapılmış iktibaslardan oluşan eserin ulûhiyyet, nübüvet ve sem'iyât bölümleri üzerine Mehmet Emin Yağcı, *Taşköprizade Ahmed*